

Ordfører i Bergen, Marte Mjøs Persen, holdt denne talen ved den offisiell åpningen av Reformasjonsbyen Bergen på Torgalmenningen, 4.mars 2017. Den gir et innblikk i reformasjonshistorien.

Kjære alle sammen!

Velkommen til Bergen. Byen som kalles reformasjonens vugge i Norge.

Den 31. oktober 2017 er det 500 år siden Martin Luther offentliggjorde sine berømte teser mot avlatshandelen, som gikk ut på at folk kunne betale for sine synder med penger til kirken, i stedet for med anger eller bot. Kritikken Luther kom med, startet selve reformasjonen. Det toppet seg i mars 1521, da Luther konkluderte med at Pavedømmet hadde ødelagt kirken innenfra. Det hadde overstyrt Bibelens kristendom ved å føye til en mengde unødvendige ritualer, rettsregler og teologiske oppfatninger som for det meste bare tjente til å styrke pavens verdslige makt, og som førte bort fra Bibelens religiøse budskap.

Definisjonen på en reform eller reformasjon er i politikken en betegnelse på forandring til det bedre. Dette skjer som regel lovlig, planlagt og fredelig, i motsetning til en revolusjon, som skjer raskt og ofte med hjelp av makt, og som er en mer fundamental eller radikal form for endring.

Om reformasjonen fullt ut kan betegnes som fredelig og planlagt, er jeg ikke så sikker på, men at den skapte enorm forandring i både Norge og Europa er helt klart!

Bergen var på dette tidspunktet preget av hanseatenes tilstedeværelse. Handelen med det store hanseatiske nettverket førte med seg mye mer enn kun varer – Bergen ble sterkt preget av tyske kulturelle så vel som religiøse strømninger på denne tiden. I 1526 mottok erkebiskop Olav Engelbrektsson i Nidaros de første av en rekke klagebrev om lutherske tendenser i Bergen. Hanseatene var ivrige forkjempere for den nye læren, og den lutherske tradisjonen spredte seg fort til bergenserne for øvrig. For eksempel ble tradisjonen om å synge bordvers raskt utbredt i de bergenske hjem.

Ifølge Luther var gudsforholdet subjektivt og individuelt. En skulle ha en Gud uten hjelpemiddel. «Gott ohne Mittel». Frelsen var et spørsmål om bare troen.

Martin Luther må ha vært en modig mann som i sin samtid – på tross av faren for dødsstraff – stod standhaftig på sin tro og fremmet en voldsom kritikk mot det etablerte. Han ble både bannlyst og forfulgt, men fikk også støtte av flere grupper som til slutt ble til en stor bevegelse.

Selv om reformasjonen i utgangspunktet var en religiøs oppvåkning, hadde den også en tydelig forankring i renessansen. Reformatorene var svært opptatt av å vende tilbake til kristendommens utgangspunkt i antikken. Reformasjonen var på den måten med å fremme enkeltmenneskers ansvar for eget religiøst liv. Den bidro også sterkt til å fremme skolegang for barn og unge, og bruk av nasjonale skriftspråk i mange land. Slik var reformasjonen et slags nasjonalt opprør mot en fremmed makt. Når Luther tok til orde for brudd med Roma, benyttet flere konger og fyrster anledningen til å ta kontrollen over kirkens eiendommer i sine stater.

Protestantismen spredte seg fra Tyskland til England og Skandinavia. De verdslige lederne kuttet sine bånd til Roma, og religionen ble en integrert del av statsapparatet.

Reformasjonen var et veiskille i den vestlige kristendommens historie. Nyere forskning har trukket fram boktrykkerkunsten som en av de viktigste faktorene for at reformasjonen fant sted på akkurat dette tidspunktet. Gjennom

boktrykkerkunsten kunne Luthers bøker og pamfletter lett bli oversatt og trykket opp – ergo spredte hans bøker og pamfletter seg i et rasende tempo både i Tyskland og ellers i Europa.

Med boktrykkerkunsten fulgte også en demokratisering av lesingen. I middelalderen var tekstene få, og de fleste var på latin. Kun de lærde kunne lese. Med boktrykkerkunsten og reformasjonens støtte til nasjonale skriftspråk oppstod et nytt bokmarked som ga vanlige folk tilgang på bøker.

I 1537 ble den evangelisk-lutherske tro innført i Danmark-Norge, og gudstjeneste ble avholdt på dansk og ikke på latin lenger. Reformasjonen gjorde dermed også religionen tilgjengelig på en helt annen måte enn tidligere.

Videre var det nettopp tanken om at barn og unge skulle lære om luthersk kristendom som gjorde at loven om folkeskole for alle ble innført i Norge i 1739. Slik fikk alle barn muligheten til å lære å lese og skrive.

Det var store samfunnsendringer som fant sted – og reformasjonens spor sitter nok dypt plantet i mange deler av dagens samfunn også. Reformasjonsdagene vil prege bybildet i Bergen de neste dagene – og her vil vi alle få muligheten til å ta et dypdykk inn i både vår egen historie, men også vår egen samtid hvor vi kan lete etter spor av reformasjonen.

Gjennom folkefest, foredrag, musikk, lyrikk og mye mer får bergenserne og alle tilreisende anledninger til å utforske og lære mer om vår reformasjonshistorie.

Jeg vil bruke denne anledningen til å gi honnør til Den norske kirke – og herunder særlig Bjørgvin bispedømme for et mangfoldig og innholdsrikt program.

Nok en gang vil jeg ønske alle sammen hjertelig velkommen til reformasjonsbyen Bergen!

Takk for meg.